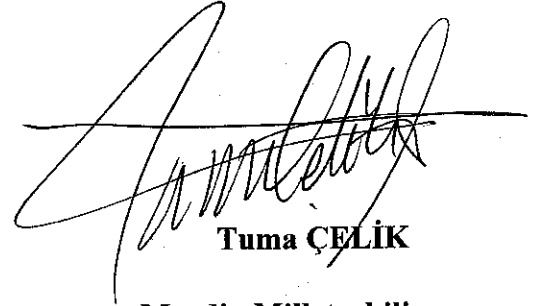

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 3264
Tarih : 30.09.2019

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kamulaştırma Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Tuma ÇELİK

Mardin Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI		
Tali Komisyon		
Esas Komisyon	Plan ve Bütçe	
Tarih :	01 Ekim 2019	Esas No: 2/2169

942

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
30 Temmuz 2019
Numara:

TBMM GELEN EVRAK
30 Temmuz 2019
No: 511650
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

Diyarbakır Surları, M.Ö. 5. Bin yılında başlayan yerleşimle birlikte oluşmaya başlamış ve kente egemen olan onlarca medeniyetin izleri ile şekillenerek Sur bendi ve Suriçi çok katmanlı ve çok kültürlü bir oluşum süreci içinde günümüze kadar ulaşmıştır.

Kentteki ilk yerleşme, bugünkü İçkale mevkiinde Amida Höyükte M.Ö. 5. Binde gerçekleşmiştir. Sahip olduğu jeo-politik konumu nedeni ile Persler, Roma, Sasani, Bizans ve İslam dönem imparatorluklarının egemenliğinde kalmış ve bölgesel başkent (merkez) olarak kullanılmıştır. Savunma kolaylığı sağlayan ve zaman içinde nüfusu yoğunlaşarak genişleme sürecine giren bu yerleşimde, kale işlevli ilk yapının M.Ö.3000 yıllarında bölgeye egemen olan Hurriiler tarafından inşa edildiği kabul edilir.

Diyarbakır eski şehrini çevreleyen sur duvarları üzerinde mevcut inşa kitabesi veyahut başka yapılardan devşirilerek sur duvarı inşasında kullanılan yazıtlarda Roma-Bizans, Süryani ve İslam dönemlerine ait kitabeler bulunmaktadır. 7.000 yıl boyunca kesintisiz yaşamın devam ettiği Suriçi 2015 yılı itibariyle kesintiye uğramıştır.

2015 yılında toplamda 103 gün süren operasyon sırasında ağır tahribata uğrayan Suriçi her şeye rağmen, ciddi bir çalışmayla kurtarılabilecek durumdayken operasyonların bitmesinin hemen ardından. 11 Aralık 2015’de ilan edilen yasak bugün hala devam etmektedir. Çünkü Mart ayında operasyonların bittiği duyurulmasına rağmen yasağın ilan edildiği mahallelere iş makineleri ve müteahhitler dışında henüz kimse alınmamıştır. Yasağın ilan edildiği Cevatpaşa, Fatihpaşa, Dabanoğlu, Hasırlı, Cemal Yılmaz, Savaş mahallelerinin 2015 adrese dayalı nüfus verilerine göre nüfusu 22.323’tür. Yasakların ilan edilmesiyle birlikte bu nüfusun neredeyse tamamı yerinden edilmiştir.

Diyarbakır Sur ilçesine dönük yürütülen askeri operasyonun, 9 Mart 2016 tarihinde İçişleri Bakanlığı’nın resmi açıklamasıyla sona erdiği bildirildikten sonra Acele Kamulaştırma kararı ile yıkımlar başlamıştır.

21.03.2016 tarih ve 2016/8659 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun 27. Maddesine dayanılarak Suriçi’ndeki 7714 parselin 6292’si için Acele Kamulaştırma kararı alınmasının ardından Cevatpaşa, Fatihpaşa, Dabanoğlu, Hasırlı, Cemal Yılmaz, Savaş mahallelerinde az hasarlı yapılar kurtarılmak ve insanlara evlerinin geri verilmesi yerine yıkılarak yeniden inşa edilmeye başlanmıştır. Alipaşa ve Lalebey Mahalleleri

Kentsel dönüşüm kapsamında yıkım ve nüfusun tamamının zorla yerinden edilmesi süreciyle devam etmiştir.

21.03.2016 tarihi itibarıyla Sur ilçesinin 8 mahallesi için yıkımlar tamamlanmış ve söz konusu riskli alan kararına ve acele kamulaştırma işlemlerine ilişkin iptal davaları devam ederken ve bu mahallelerde henüz evlerinden ayrılmamış konut sahipleri bulunurken acele kamulaştırmaya konu taşınmazların yıkımı gerçekleştirilmeye devam etmiştir.

Temel hak ve hürriyetler arasında düzenlenen ve Anayasamızın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının, kamu yararının korunması amacıyla ve yasalarla kısıtlanması mümkündür. Devlet kamu yararı amacına yönelik olarak **kamulaştırma** yapma hakkına sahiptir ve bu hak özel mülkiyeti kısıtlayan **istisnai** bir hak olarak Anayasamızın 46. maddesinde yer almaktadır. Ancak bu kısıtlamanın **kamu yararı amacına yönelik olması** ve yasayla ayrıntılı biçimde düzenlenmesi esastır.

Yine ülkemizin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 Nolu Protokolüyle mülkiyet hakkı bir insan hakkı olarak kabul edilmiş ve bu hakkın orantılılık ilkesi çerçevesinde kamu yararı gözetilerek sınırlandırılabilmesi ifade edilmiştir. Bu hükümlerden hareketle bir taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının kamulaştırma yoluyla kaldırılması ancak kamu yararının karşılanması zorunluluğunun özel mülkiyet hakkının korunmasından üstün tutulması şartına bağlıdır.

Bu çerçevede, 2942 sayılı Kanunun 27. Maddesi incelendiğinde, kamulaştırma işlemlerinde öngörülen yöntemlerin bir kısmının uygulanmayarak taşınmaza acele el konulabilmesi yolu istisnai olarak başvurulabilecek bir yol olarak düzenlendiğinden, madde hükmü ile acele kamulaştırmada olağan kamulaştırmaya oranla özel koşulların varlığı aranmış ve üç durumda acele kamulaştırma yolu ile taşınmaza el konulmasına olanak tanınmıştır. Bu koşullardan ikisi Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun uygulanmasında **yurt savunması ihtiyacına ve ya özel kanunlarda öngörülen olağanüstü durumlarda gerekli olması halleri** şeklinde açıkça sayılmak suretiyle kamu yararının ve kamu düzeninin korunmasının gerçekleştirilmesi amacıyla acele kamulaştırma yoluna gidilebileceği belirtilmiştir. Bunlardan üçüncüsü olan, aceleliğine **Bakanlar Kurulunca karar verilebilmesi için de yine kamu yararı ve kamu düzenine ilişkin olma şartının aranması ve böylece maddede yer alan diğer iki sebebe paralel nitelik taşıması gerektiği** açıktır. Nitekim anılan maddenin gerekçesinde de, acele ve istisnai hallerde, Kanunun önceki hükümlerine uyulmasının çeşitli sakıncalar yaratabileceği gibi, kamunun büyük zararlara uğramasının da muhtemel olabileceği belirtilerek maddede belirtilen şartların varlığına bağlı olarak kıymet takdiri dışındaki bazı

kanuni işlemlerin sonraya bırakılarak, maddede öngörülen süre ve şekilde el konulması düzenlenmiştir.

09 Mart 2016 tarihinde resmi açıklamayla çatışmaların bittiği açıklanmasına rağmen yıkım devam etmiştir. Bugün Sur ilçesinde Cevatpaşa, Fatihpaşa, Dabanoğlu, Hasırlı, Cemal Yılmaz, Savaş Alipaşa ve Lalebey Mahallelerindeki yıkım tamamlanmış, yeniden inşa süreçleri de hızla ilerlemektedir.

Suriçi'nde yer alan söz konusu 8 mahallede çatışma sürecinde insansızlaştırılmaya çalışılan alanda tarihi kent dokusuyla uyuşmayan yapılar inşa edilmeye başlanmıştır. Bakanlar Kurulunun Kamulaştırma Kararı nedeniyle de bu mahallelerin sakinlerinin bu alanda yaşama hakları ellerinden alınmıştır. Bugün yeni inşa edilen yapılarla kent, tarihi dokusunu kaybetmiştir. Sur ilçesinde acele kamulaştırma kapsamına alınmış ancak müdahale edilmemiş İskenderpaşa, Cami Nebi, Cami Kebir, Melikahmet, Ziya Gökalp, Süleyman Nazif, Abdaldede mahalleri ve Lalebey mahallesinin bir kısmı hala çok katmanlı yapısını korumaktadır bu alanı koruma altına almak için geç kalınmış değildir ve gerekli çalışmaların yapılıp alanın korunabilmesi için acele kamulaştırma kararının kaldırılması elzemdir.

Bu kanun teklifinin yasalaşması halinde 21. Yüzyılda, kentsel tarihin gelişimini ve geçmiş birikimini tüm evreleriyle simgeleyen ender kentlerden biri olan Sur'un, farklı kültürlerin izlerini bünyesinde taşıyan, çok dilli çok kültürlü ve çok katmanlı yapısının koruma altına alınması için önemli bir adım olacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Bu maddeyle, 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunun 27. Maddesi yürürlükten kaldırılmaktadır.

MADDE 2- Bu maddeyle, 2942 sayılı Kanunun 27 nci maddesine dayanarak çıkarılan Bakanlar Kurulu kararları ve ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanmasına devam olunmayacağına açıklık getirilmektedir.

MADDE 3- Yürürlük maddesidir.

MADDE 4- Yürütme maddesidir.

KAMULAŞTIRMA KANUNUNDA DEĐIŐIKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 27 nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2- 2942 sayılı Kanuna aőağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 15- Bu Kanunun mülga 27 nci maddesine dayanarak çıkarılan Cumhurbaşkanının kararları ve ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanmasına devam olunmaz.”

MADDE 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4- Bu Kanun hükümleri Cumhurbaşkanınca yürütülür.